



ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПЕРИМЕНТУ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	13 Механічна інженерія
Спеціальність	132 Матеріалознавство
Освітня програма	Нанотехнології та комп'ютерний дизайн матеріалів (2022)
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	очна (денна)
Рік підготовки, семестр	4 курс, 8 семестр
Обсяг дисципліни	2 кредити/60 годин: лекції – 18 год, практичні заняття – 18 год, самостійна робота студента – 24 год
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік/МКР
Розклад занять	http://rozklad.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: к. т. н., доцентка, Бірюкович Ліна Олегівна, linabiruk@ukr.net , 0501979102 Практичні: к. т. н., доцентка, Бірюкович Ліна Олегівна, linabiruk@ukr.net , 0501979102
Розміщення курсу	https://classroom.google.com/c/MjQ2MjcwNzg0NzA0?cjc=mymtty7

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Найбільш важливою складовою пізнання є експеримент (лат. Experimentum – проба, дослід) – метод емпіричного дослідження, що представляє собою сукупність дослідів, об'єднаних однією системою їх постановки, взаємозв'язком результатів і способом їх обробки. Внаслідок експерименту отримують сукупність результатів, які допускають їхню сумісну обробку і зіставлення.

Основною метою експерименту є виявлення властивостей досліджуваних об'єктів, підтвердження наукових гіпотез і на цій основі ширше та глибше вивчення теми, що досліджується.

Якщо експеримент добре продуманий і вдало спланований, то він має більше шансів на успіх, у чому і допоможуть знання із дисципліни «Основи організації експерименту».

Організація експерименту складається з трьох частин: підготовка експерименту, проведення його та обробка результатів. Основний акцент під час вивчення дисципліни «Основи організації експерименту» зроблено на підготовку експерименту та обробку результатів.

60 годин обсягу дисципліни «Основи організації експерименту» включають 18 годин лекційних занять, 18 годин практичних занять і 24 годин СРС.

Бірюкович Л. О. Основи організації експерименту

Метою дисципліни є формування у студентів фахових компетентностей спеціальності таких як:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- Здатність ефективно використовувати технічну літературу та інші джерела інформації і галузі матеріалознавства;
- Здатність застосовувати знання і розуміння міждисциплінарного інженерного контексту і його основних принципів у професійній діяльності;
- Здатність виконувати дослідницькі роботи в галузі матеріалознавства, обробляти та аналізувати результати експериментів.

Предмет дисципліни “Основи організації експерименту” є організація, планування та методики проведення експерименту в матеріалознавстві, оволодіння якими дає можливість студентам здійснювати самостійний інформаційну підготовку експерименту, математичну обробку результатів та їх оформлення.

Програмні результати навчання:

- Володіти логікою та методологією наукового пізнання.
- Дотримуватися вимог галузевих нормативних документів.
- Володіти навичками, які дозволяють продовжувати вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Уміти експериментувати та аналізувати дані.
- Використовувати у професійній діяльності експериментальні методи дослідження структурних, фізико-механічних, електрофізичних, магнітних, оптичних і технологічних властивостей матеріалів.
- Знати і використовувати методи фізичного і математичного моделювання при створенні нових та удосконаленні існуючих матеріалів, технологій їх виготовлення.
- Знаходити потрібну інформацію у літературі, консультуватися і використовувати наукові бази даних та інші відповідні джерела інформації з метою детального вивчення і дослідження інженерних питань відповідно до спеціалізації.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Дисципліни, знання з яких необхідні для вивчення дисципліни “Основи організації експерименту”:

- Вища математика 3 – Теорія ймовірності і математична статистика;
- Стандартизація, метрологія та контроль якості продукції;
- Методи дослідження фізичних властивостей матеріалів.

Знання, що студент отримає під час вивчення дисципліни “Основи організації експерименту” необхідні для планування і проведення досліджень під час переддипломної практики і дипломного проектування та оформлення звіту з переддипломної практики і кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня бакалавра. Результати вивчення дисципліни є складовою інтегральної компетентності підготовки за освітньо-професійною програмою першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

3. Зміст навчальної дисципліни

Вступ. Організація очного/дистанційного навчання

Розділ 1. Підготовка експерименту

Тема 1.1. Експеримент як основний інструмент пізнання навколишнього світу

Тема 1.2. Інформаційне забезпечення експериментальних досліджень

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базові:

1. *Основи організації експерименту. Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 132 «Матеріалознавство» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Л. О. Бірюкович. – Електронні текстові дані (1 файл: 1,21 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. – 147 с. – Режим доступу : https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/60963/1/NNIMZ_Biriukovych_OOE_konspekt_lektsii.pdf*
2. *Бірюкович Л. О. Основи організації експерименту [Електронний ресурс] : презентації лекцій / Л. О. Бірюкович. – Електронні дані. – Київ, 2024. – Режим доступу : <https://classroom.google.com/c/MjQ2MjcwNzg0NzA0?cjc=mymtyy7>.*
3. *Пальоха К. К. Організація експерименту [Текст] / К. К. Пальоха. – Київ : МОУ, УЗіМН, НТУУ “КПІ”, 1996. – 136 с.*
4. *Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення [Текст] : ДСТУ 3008:2015. – [Чинний від 2017-07-01]. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 27 с.*
5. *Единая система конструкторской документации. Текстовые документы [Текст] : ГОСТ 2.106-96. – [Введен с 1997-07-01]. – Минск : Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 1999. – 39 с.*
6. *Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання [Текст] : (ГОСТ 7.1–2003, idt) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – [Чинний від 2007-07-01]. – Київ : Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с.*

Додаткові:

1. *Женченко М. Бібліографічний опис електронних ресурсів: загальні вимоги [Текст] / Марина Женченко // Вісник книжкової палати. – 2011. – № 4. – С. 1–4.*
2. *Добко Т. Бібліографічний опис електронних ресурсів віддаленого доступу та соціальних сервісів Веб 2.0 [Текст] / Тетяна Добко, Ірина Антоненко, Надія Моїсеєнко // Бібліотечний вісник. – 2014. – № 4. – С. 12–21.*
3. *Косолапов В. В. Информационное обеспечение и прогнозирование науки [Текст] / В. В. Косолапов. – Киев : Издательство КГУ, 1970. – 226 с.*
4. *Чус А. В. Основы технического творчества [Текст] : учеб. пособие для втузов / А. В. Чус, В. Н. Данченко. – Киев ; Донецк : Вища шк., 1983. – 183 с.*
5. *Альтшуллер Г. С. Найти идею. Введение в ТРИЗ – теорию решения изобретательских задач [Текст] / Генрих Альтшуллер. – 4-е изд. – Москва : Альпина паблишерз, 2011. – (Серия «Искусство думать»). – 400 с.*

Електронні ресурси:

1. www.slideshare.net/lib4uth/ss-2791534.
2. www.sciencedirect.com.
3. www.springerlink.com.
4. www.scholar.google.com.

Статті, підручники і навчальні посібники зазначені у списку додаткових навчальних матеріалів знаходяться у бібліотеці НТУУ КПІ ім. Ігоря Сікорського і надаються для ознайомлення і глибшого розуміння тем дисципліни.

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

5.1. Лекційні заняття

Розділ 1. Підготовка експерименту

Тема 1.1. Експеримент як основний інструмент пізнання навколишнього світу

Заняття 1. Вступ. Основні поняття. Класифікації експериментів за узагальненими ознаками. Організаційна схема однофакторного експерименту. Підготовка експерименту. Проведення експерименту.

Тема 1.2. Інформаційне забезпечення експериментальних досліджень

Заняття 2. Джерела наукової інформації і робота з ними. Реферативна інформація. Патентна документація, патентний пошук. Структура універсальної десятичної класифікації (УДК) та її значення для пошуку інформації. Структура міжнародного класифікатора винаходів (МКВ). Основні засоби пошуку інформації в МКВ, пошукові сайти.

Заняття 3. Підбір та обробка інформації як найважливіший етап визначення мети досліджень. Основні форми роботи з літературою: конспектування, анотування та узагальнення. Структура літературного огляду та порядок роботи над ним.

Заняття 4. Правила посилань на бібліографічні джерела, загальні вимоги до оформлення переліку використаної літератури та у відповідності до чинного законодавства України. Правила складання бібліографічних описів друкованих джерел інформації у відповідності із чинним законодавством України.

Заняття 5. Правила складання бібліографічних описів електронних джерел інформації у відповідності із чинним законодавством України.

Заняття 6. Вимоги до структури дипломної роботи/проєкту на здобуття ступеня бакалавра та оформлення тексту відповідно до чинного законодавства України із використанням програмного забезпечення. Допустиме використання інструментів моделей генеративного штучного інтелекту у кваліфікаційній роботі.

Заняття 7. Продовження. Вимоги до структури дипломної роботи/проєкту на здобуття ступеня бакалавра та оформлення тексту відповідно до чинного законодавства України із використанням програмного забезпечення. Допустиме використання інструментів моделей генеративного штучного інтелекту у кваліфікаційній роботі.

Розділ 2. Проведення експерименту і оформлення його результатів

Тема 2.1. Однофакторний експеримент

Заняття 8. Особливості однофакторного експерименту. Визначення методик дослідження. Оформлення результатів однофакторного експерименту у відповідності до чинного законодавства України із використанням програмного забезпечення. Допустиме використання інструментів моделей генеративного штучного інтелекту у кваліфікаційній роботі.

Заняття 9. Вимірювання фізико-хімічних та фізико-механічних величин, точність вимірювання, основні типи похибок вимірювання, методи знаходження похибок. Похибки прямих вимірювань. Похибки непрямих вимірювань, підбір емпіричних формул.

5.2. Практичні заняття

За очної форми навчання заняття проводяться у комп'ютерному класі №104-9 корпусу, де є доступ до мережі Інтернет.

Заняття 1. *Вступ. Організація очного/дистанційного навчання.*

Заняття 2. Практична робота 1. *Складання бібліографічних описів друкованих джерел інформації відповідно до ДСТУ 7.1:2006.*

Пошук джерел інформації щодо теми кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня бакалавра. Практичне складання бібліографічних описів друкованих джерел інформації у відповідності до чинного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006.

Заняття 3. Практична робота 1. *Складання бібліографічних описів друкованих джерел інформації відповідно до ДСТУ 7.1:2006.*

Пошук джерел інформації щодо теми кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня бакалавра. Практичне складання бібліографічних описів друкованих джерел інформації у відповідності до чинного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006.

Заняття 4. Практична робота 2. *Складання бібліографічних описів електронних джерел інформації відповідно до ДСТУ 7.1:2006.*

Пошук джерел інформації щодо теми кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня бакалавра. Практичне складання бібліографічних описів електронних джерел інформації у відповідності до чинного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 та інших установчих документів.

Похибки прямих та непрямих вимірювань.

Точність вимірювання та основні типи похибок вимірювання. Методи визначення промахів. Методи знаходження похибок прямих вимірювань. Довірчі інтервали. Похибки непрямих вимірювань.

Заняття 5. Практична робота 2. *Складання бібліографічних описів електронних джерел інформації відповідно до ДСТУ 7.1:2006.*

Пошук джерел інформації щодо теми кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня бакалавра. Практичне складання бібліографічних описів електронних джерел інформації у відповідності до чинного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 та інших установчих документів.

Заняття 5. Модульна контрольна робота

Заняття 6. Практична робота 3. *Оформлення тексту відповідно до чинного законодавства України із використанням текстових редакторів MS Word, Google Docs для створення та форматування документів.*

Заняття 7. Практична робота 3. *Оформлення тексту відповідно до чинного законодавства України із використанням текстових редакторів MS Word, Google Docs для створення та форматування документів.*

Створити текст доповіді за темою джерел інформації опрацьованих в практичних роботах №1 і №2.

Заняття 8. Практична робота 4. *Створення ефективних презентацій із використанням програмного забезпечення MS PowerPoint.*

Створення презентації за текстом доповіді ПР 3.

Заняття 9. Колоквіум. Представлення презентацій і доповідей.

6. Самостійна робота студента/аспіранта

Самостійна робота студента (24 годин) складається з:

- підготовки до лекцій – 6 год;
- оформлення завдань з практичних робіт – 8 год;
- підготовки до МКР – 4 год;
- підготовки до заліку – 6 год.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Правила відвідування занять.

Відвідування лекційних занять є бажаним, хоча і не обов'язковим. Відвідування лекційних занять дозволить студентам не тільки опановувати знання безпосередньо на лекції, але і задати викладачу питання, що виникають під час викладання матеріалу лекції.

Відвідування практичних занять є обов'язковим.

Правила поведінки на заняттях.

На усіх заняттях, лекційних і практичних, вітається відключення звукових сигналів телефонів.

На практичних заняттях не забороняється користування конспектами лекцій, підручниками, електронними гаджетами для пошуку інформації, що відповідає темі практичного заняття.

Завдання практичної роботи оформляється студентами на аркушах А4 і здаються викладачу на перевірку на наступному практичному занятті.

За умови проведення практичних занять у дистанційному режимі оформлені завдання практичних робіт завантажуються студентами до Google Class Room "Основи організації експерименту" для перевірки упродовж тижня після останнього заняття за відповідною темою.

Перескладання МКР проводиться за взаємною домовленістю студентів і викладача.

Перескладання заліку проводиться під час додаткової сесії за положенням НТУУ "КПІ ім. Ігоря Сікорського" відповідно до графіку перескладань оприлюдненому на сайті ІМЗ ім. Є. О. Патона.

Усі учасники освітнього процесу: викладачі і здобувачі в процесі вивчення дисципліни мають керуватись принципами академічної доброчесності, передбаченими «Кодексом честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»»

<https://kpi.ua/code> і «Політикою використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського» https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/polityka-vykorystannia-shtuchnogo-intelektu_2023.pdf.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

8.1. Види контролю:

- Поточний контроль: практичні роботи, МКР.
- Календарний контроль: так семестр викладання дисципліни має тривалість 9 тижнів, то календарний контроль проводиться один раз на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.
- Семестровий контроль: залік.

Кожний вид робіт оцінюється за 100-бальною шкалою. Семестрова оцінка формується як середня із суми оцінок за усі види робіт, що виконуються упродовж семестру

$$O_{\text{семестр}} = \frac{\sum_{1-4} O_{\text{ПР}} + O_{\text{МКР}}}{5}.$$

8.2. Критерії нарахування балів.

Практичні роботи.

Виконане завдання кожної практичної роботи оцінюється у 100 балів.

За кожне завдання практичних робіт №1 і №2 складається із бібліографічних описів до скрінів 5 джерел інформації одночастинних і 5 джерел аналітичних, кожне з яких оцінюється у 10 балів, кожна помилка в описі знижує оцінку на 1 бал.

Завдання практичних робіт №3 і №4 полягають у створенні текстового документа та презентації на 5-7 слайдів за темою джерел інформації опрацьованих в практичних роботах №1 і №2.

Модульна контрольна робота.

МКР за темою “Інформаційне забезпечення експериментальних досліджень” є тестовими завданнями у Google Form. Максимально оцінюється у 100 балів. Оцінка формується безпосередньо у Google Form.

Календарний контроль.

Календарний контроль проводиться тільки на 7 тижні. Для позитивного оцінювання студенту необхідно виконати мінімум 50 % запланованих на цей період завдань.

Залік.

Умовою допуску до заліку є виконання усіх завдань практичних робіт і модульної контрольної роботи.

Мінімальним позитивним є рейтинг, який розраховується як середнє значення суми усіх виконаних завдань, і складає не менше 60 балів, за умови отримання за усі практичні роботи та МКР щонайменше по 60 балів.

Студенти, що набрали упродовж семестру не менше 60 балів мають можливість отримати оцінку, згідно таблиці відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою.

Для підвищення рейтингової оцінки студент може написати залікову контрольну роботу, але у цьому випадку попередній рейтинг студента скасовується і він отримує оцінку з урахуванням результатів залікової контрольної роботи, згідно таблиці відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою.

Залікова контрольна робота представляє собою тестові завдання з усіх тем дисципліни у Google Form, яка розміщена у Google Class Room і проводиться online. На проведення залікової контрольної роботи виділяється 2 академічні години часу.

Максимальна оцінка за залікову контрольну роботу складає 100 балів.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

- Для студентів, що навчаються за інтегрованими навчальними планами дисципліна викладається у 6 семестрі.
- Темі і приклади питань МКР наведено у Додатку.
- Результати навчання за даним освітнім компонентом, здобуті у неформальній/інформальній освіті, зокрема із використанням відкритих навчальних он-лайн курсів (Prometeus, Coursera тощо), визнаються за умови одержання відповідних сертифікатів. При цьому може бути перезарахований як освітній компонент повністю, так і його окремі складові (окремі теми, окремі лабораторні заняття). Можливість перезарахування (відповідність змісту дисципліни) та обсяг навчальних годин визначається викладачем для кожного конкретного випадку і здійснюється за процедурою, яка відповідає "Положенню про визнання в КПІ ім. Ігоря Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті" (<https://osvita.kpi.ua/node/179>).

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доценткою, к. т. н., доценткою, Бірюкович Ліною Олегівною

Ухвалено кафедрою ВТМ та ПМ (протокол № 17 від 25 червня 2025 р.)

Погоджено Методичною комісією ІМЗ ім. Є. О. Патона (протокол № 11/25 від 26 червня 2025 р.)

Тема, питання з якої виносяться на тестову модульну контрольну роботу

Тема 1.2 “Інформаційне забезпечення експериментальних досліджень”

Приклади питань:

- У якому із наведених випадків запис бібліографічного опису починають із заголовка?
- Оберіть варіант, де двокрапка є знаком приписної пунктуації.
- Що слугує за заголовок у бібліографічному записі патенту?